

Retrat (epistolar) de l'artista odisseic

Dídac Pujol ha estat l'encarregat d'editar i traduir la correspondència de James Joyce, que revela aspectes decisius del novel·lista irlandès

CARTES. ANTOLOGIA

James Joyce

Edició i traducció: Dídac Pujol

Editorial: Obrador Edèndum Santa Coloma de Queralt, 2013
Pàgines: 210
Preu: 19,00 euros

Per desgràcia, a aquestes altures del segle XXI són encara molts els lectors que senten una gran prevenció, més o menys acusada segons els casos, per la major part dels més grans escriptors del segle passat. La tendència d'alguns acadèmics i entesos a situar certs autors en un nivell d'excelsitud indiscutible, a canonitzar-los i entronitzar-los ha comportat un efecte no ja contradictori, sinó pervers: els ha sacralitzat, dotant-los d'una no sempre merescuda aura de dificultat i inaccessibilitat, que els ha allunyat del gran públic.

Són, doncs, una minoria els que *s'atreveixin* a acostar-se a Franz Kafka, a Marcel Proust, a William Faulkner o a James Joyce, la resta dels lectors prefereixen deixar-los de banda, convençuts que *no són per a ells*, que llegir-los els suposarà un esforç extraordinari, molt per damunt de les seves possibilitats i, el que és mil vegades més greu, que no en trauran res, que hi tenen més a perdre que a guanyar, si gosen enfrontar-s'hi. Com passa amb l'art modern, conscientment o inconscient, temen quedar en evidència, *no entendre-hi res*, o, almenys, prou.

El més lamentable és que aquesta prevenció l'apliquen no ja a les obres *més exigents* d'aquests autors (*Ulisses* o *Finnegans Wake*, *El castell*, a la totalitat de *La recherche* o *Absalom, absalom!*), sinó a totes elles; una privació lectora injustificada que no ens podem permetre. Per exemple, és absurd creure que calgui llegir les 3.000 pàgines de l'obra cabdal de Proust per assaborir-la; si més no, d'entrada. N'hi haurà prou amb deslliurar-nos de la imperiosa (i contraproduent) necessitat *d'entendre* que habitualment ens imposen indègudament, obrir qualsevol dels seus volums, per la pàgina que ens vagui, i llegir-la –en francès, si és possible, si no, en les magnífiques versions de Josep M. Pinto o de Valèria Gaillard– per obtenir un delitós gaudi literari.

Antologia de cartes

És per això, per aquest acostament als grans noms de la literatura, que cal celebrar com una festa que Obrador Edèndum decidís publicar una antologia de les cartes de James Joyce, que ens acosten l'home que ha quedat

ocult darrere dels seus llibres. La qual cosa no tan sols ens permet accedir amb major coneixement a la seva literatura –“les cartes són un document històric de primera magnitud i una excel·lent plataforma per entendre els llibres de l'escriptor més innovador del segle XX”, afirma Dídac Pujol, el curador de l'edició–, sinó, ensems, familiaritzar-nos amb ell i sentir-lo més pròxim, més humà. Ens permet adonar-nos que si la seva obra és extraordinària és perquè també ho era com a persona, perquè la seva manera de concebre el món, de veure'l i de viure'l, era *diferent*, perquè, com succeeix amb una gran part dels gènis artístics, *el seu regne no és*, ni pot ésser, *d'aquest món*, i no podia encaixar ni a la Irlanda on va néixer ni a cap altra part del planeta, perquè, per més que viatgés, mai no trobaria ningú com ell.

“La meva ment rebutja tot ordre social i el cristianisme”

Llegint aquesta mena d'autobiografia involuntària –i per tant, amarada d'una veracitat tan agraïda com aclaridora–, que arrenca als 18 anys a Dublín i acaba a Alier, França, als 58, prenem consciència de la correspondència exacta i indèstria entre l'home i l'artista, ens adonem que la seva personalitat, els seus dots i condicions –la seva planeta, si preferim dir-ne així– havien de dur-lo, per força, a esdevenir escriptor: “És possible que la il·lusió que pateixo respecte al meu poder per escriure acabi morta per circumstàncies adverses. Però la il·lusió que mai no em deixarà és que sóc artista per naturalesa” (el subratllat és meu).

Una vocació o advocació consubstancial al seu caràcter, indesarrelable –“Escriuré només les coses que jo aprovo i les escriuré de la millor manera que sàpiga”–, que el converteix en una persona tan especial, fora de mi-

da, inesperada i imprevisible que devia resultar força complicat conviure-hi, atès que no seguia més normes o convencions que les seves –“La meva ment rebutja tot ordre social i el cristianisme”; “Sóc enemic de la roïnesa i del servilisme”–, però, alhora, en un escriptor de pura raça, que havia de deixar una petja profunda en el món de la literatura.

Per una raó bàsica, primordial, que comparteix amb bona part dels autors i artistes més destacats de tots els temps: per la seva insubornable voluntat de fer allò que es crea destinat a fer, per convertir el seu jo interior en art: “Tinc certes idees a les quals m'agradaria donar forma: no com a doctrina, sinó com la continuació de l'expressió de mi mateix”; per la necessitat íntima irrenunciable de traslladar els seus sentiments i pensaments al públic, per a la qual cosa únicament demanava “una ampolla de tinta i una mica de pau espiritual”.

I, sobretot, que es respectés íntegrament la plasmació artística de la seva personalitat i espiritualitat; criteri essencial –“[l'editor] no pot esperar que mutili el meu treball”; [les modificacions] són operacions que em desagraden des del més profund del meu cor”– que, combinat amb la novetat de les seves propostes i el seu alt nivell d'exigència, transformà en un llarg i quasi agònic viacrucis la publicació de les seves obres.

Mantenir-se fidel al que hom creu i no transigir en les *assenyades* exigències de l'editor de torn, que acostuma a vetllar més pel seu profit immediat que no pas per l'evolució i la consagració de la literatura, suposa el gran risc de restar inèdit i, en conseqüència, de patir privacions, que posin en perill no ja l'obra, sinó la pròpia persona, situada al caire de l'abisme de l'existència: “A vegades, menjo un cop al dia”; “demà dinare”; “No tinc ni unes tristes botes”; “si controlo les despeses, puc viure fins dilluns al matí”.

Calvari severíssim

Perquè, per més sorprenent que ara ens pugui semblar, Joyce va haver de passar un severíssim calvari fins arribar a veure la seva obra publicada; calvari que féu que fins i tot arri-